

Rapport national / National report / Landesbericht / национальный доклад

**RÉPUBLIQUE DE MOLDOVA/ REPUBLIC OF MOLDOVA/ REPUBLIK MOLDAU/
РЕСПУБЛИКА МОЛДОВА**

**The Constitutional Court of the Republic of Moldova
Curtea Constituțională a Republicii Moldova**

langue maternelle / native language / Muttersprache / родной язык

Raport al Curții Constituționale a Republicii Moldova
la cel de al XVII-lea Congres al Conferinței Curților Constituționale
Europene

Rolul curților constituționale în menținerea și aplicarea principiilor constituționale

RĂSPUNS LA CHESTIONARUL PENTRU RAPOARTELE NAȚIONALE

I. Rolul curții constituționale în definirea și aplicarea principiilor constituționale explicite/implicite.

1. Invocă oare Curtea constituțională sau o instituție echivalentă, care exercită puterea de control constituțional (denumită în continuare curtea constituțională), anumite principii constituționale (de exemplu, separația puterilor; control și echilibru, supremația legii, egalitate și nediscriminare, proporționalitate, rezonabilitate, demnitatea umană, etc.) în procesul de adjudecare constituțională? În ce măsură curtea constituțională își exercită puterea în această privință? Constituția sau orice alt act juridic reglementează domeniul de aplicare al procesului constituțional de luare a deciziilor în ceea ce privește sursele juridice specifice din cadrul legii fundamentale pe care curtea constituțională ar putea să le aplice în raționamentul său?

Într-un stat de drept, prin recunoașterea și respectarea demnității umane, a drepturilor și libertăților fundamentale, prin garantarea supremației legii, statuarea separației și echilibrului puterilor, a eligibilității și răspunderii autorităților, a independenței autorității judecătorești, Constituția este un model dinamic general al acestui sistem de valori și are menirea de a garanta progresul stabil al societății. Succesul acestei misiuni depinde de claritatea expunerii acestor valori în Constituție, de viabilitatea lor în societate și de asigurarea supremației Constituției la toate nivelurile vieții sociale.

Textul constituțional nu este o formulă matematică, încât să nu lase loc de interpretare. Constituția, în general, reprezintă rezultatul unor condiționări istorice, politice, sociale și economice specifice, care îi conferă identitate constituțională. De aceea, interpretarea și

aplicarea prevederilor constituționale trebuie să fie făcute numai în spiritul identității constituționale a statului.

În această privință, un rol eminent revine Curții Constituționale. Judecătorilor constituționali le revine sarcina de a interpreta Constituția, astfel definind și menținând echilibrul puterilor, desfășurarea optimă a procesului politic și starea de constituționalitate a statului de drept, a drepturilor și libertăților cetățenești, cu majore și profunde implicații politice, economice și sociale pentru întreaga societate.

Procedura de jurisdicție constituțională presupune verificarea conformității actelor normative cu Constituția Republicii Moldova, având drept scop realizarea principiului supremației Constituției. În afirmarea sa ca instrument de bază pentru protejarea principiilor democratice, Curtea Constituțională își orientează jurisprudența în așa fel încât aceasta să rămână dinamică și evolutivă, perfecționând astfel mecanismul de asigurare a exercitării drepturilor și libertăților fundamentale ale cetățenilor garantate de Constituție. În procesul exercitării jurisdicției constituționale prin control de constituționalitate Curtea, care deține monopolul în ceea ce privește aprecierea constituționalității actelor normative contestate, întotdeauna confruntă pretențiile invocate cu principiile generale ale dreptului, fie ele expres înserate în textul Constituției, fie deduse din jurisprudența constituțională națională sau jurisprudența remarcabilă a organismelor jurisdicționale internaționale, prima în această listă fiind Curtea Europeană pentru Drepturile Omului. Aceste principii, general recunoscute și aplicate în universalitate de către marea majoritate a instanțelor de jurisdicție constituțională, reprezintă baza existenței unui stat de drept democratic – protecția drepturilor și libertăților omului, libera dezvoltare a personalității umane, dreptatea și pluralismul politic – toate înserate în Articolul 1 din Constituția Republicii Moldova.

Hotărârea Curții Constituționale reprezintă în sine o constatare juridică general obligatorie, bazată pe elucidarea esenței problemei constituționale în urma interpretării oficiale a normelor corespunzătoare din Constituție și explicării raționamentului conținutului acestora raportat la normele contestate.

Actele instanței de contencios constituțional au efect *erga omnes*, fiind obligatorii și opozabile tuturor subiecților, indiferent de nivelul autorității. Acestea evidențiază caracterul consecvent, obiectiv și exigent al jurisdicției constituționale în vederea asigurării supremației Constituției, respectării drepturilor și libertăților fundamentale ale omului, reliefând, în același timp, modul în care este percepută ideea de constituționalitate și rolul Curții ca factor

stabilizator în societate și factor moderant între ramurile puterii de stat. Exercițarea cu imparțialitate a acestor atribuții învederează calitatea Curții Constituționale de componentă esențială a statului de drept.

Cadrul normativ în vigoare care vizează activitatea Curții Constituționale¹ reglementează doar elementele hotărârii sau avizului emise de Curte, fără a indica și care ar trebui să fie izvoarele de drept care ar trebui să stea la baza motivării deciziei. Modalitatea motivării și argumentării deciziei luate, în virtutea autonomiei justiției constituționale, nu sunt și nici nu pot fi prescrise expres în norme regulatorii, alegerea lor fiind apanajul Curții Constituționale însăși.

Totodată, în jurisprudența sa Curtea a dedus că, în calitate de izvor de drept, Preambulul Constituției are un rol-cheie în înțelegerea și aplicarea textului Constituției și poate fi invocat ca izvor de drept.²

2. Ce principii constituționale sunt considerate organice în jurisdicția dumneavoastră? Există prevederi explicite în Constituție care stabilesc principiile fundamentale? Există o jurisprudență în ceea ce privește principiile de bază? Cât de des curtea constituțională face referire la aceste principii?

Constituția Republicii Moldova în titlul I consfințește „principiile generale” cum ar fi statul de drept, democrația, demnitatea omului, libera dezvoltare a personalității umane, dreptatea și pluralismul politic, separația și colaborarea puterilor. În același timp și în alte titluri ale Constituției sunt consfințite principii, cum ar fi: universalitatea, egalitatea, accesul liber la justiție, prezumția nevinovăției, neretroactivitatea legii etc.

Dacă ar fi să analizăm, spre exemplu, principiul statului de drept, acesta este reglementat în art. 1 alin. (3) din Constituția Republicii Moldova, potrivit căruia „*Republica Moldova este un stat de drept, democratic, în care demnitatea omului, drepturile și libertățile lui, libera dezvoltare a personalității umane, dreptatea și pluralismul politic reprezintă valori supreme și sunt garantate.*”

---

¹Legea nr. 317-XII din 13.12.1994 cu privire la Curtea Constituțională, Codul Jurisdicției Constituționale nr. 502-XIII din 16 iunie 1995 <http://constcourt.md/pageview.php?l=en&idc=15&t=/Overview/Legal-framework/The-legal-framework/>

² Hotărârea Curții Constituționale nr. 4 din 22.04.2013 *pentru controlul constituționalității Decretelor Președintelui Republicii Moldova nr.534-VII din 8 martie 2013 privind demisia Guvernului, în partea ce ține de menținerea în funcție a Prim-ministrului-demis prin moțiune de cenzură (pentru suspiciuni de corupție) din data de 8 martie 2013 până la formarea noului guvern, și nr.584-VII din 10 aprilie 2013 privind desemnarea candidatului pentru funcția de Prim-ministru.*

Deșileglația Republicii Moldova (*hard law*) nu definește conceptul de stat de drept, acesta a evoluat prin prisma jurisprudenței CCM, devenind un principiu care reprezintă nu doar o legalitate formală, care asigură regularitatea și coerența în instaurarea și punerea în aplicare a ordinii democratice în țară, ci și o justiție bazată pe recunoașterea și deplina acceptare a personalității umane.³ Curtea Constituțională a Republicii Moldova a constatat, de asemenea, că Noțiunea „statul de drept” semnifică subordonarea statului față de lege. Nimeni - persoană fizică, persoană juridică sau autoritate publică - nu poate fi mai presus de lege.⁴ Semnificația statului de drept implică garantarea funcționării democrației și a pluralismului politic, inclusiv asigurarea libertății de opinie și a exprimării, a dreptului la asociere în partide și în alte organizații social-politice, care sunt parte inalienabilă a drepturilor și libertăților fundamentale ale omului proclamate de Declarația Universală a Drepturilor Omului, consfințite și garantate de Constituția Republicii Moldova.⁵

Având în vedere cele menționate mai sus se poate deduce concluzia că Curtea se referă la principiile constituționale consacrate în dependență de obiectul sesizării și de pretențiile invocate. Totodată, în procesul de examinare a cazurilor aduse în fața sa Curtea se ghidează de faptul că respectarea strictă a principiilor și valorilor supreme reprezintă în mod practic testul efectivității Constituției într-un stat de drept, iar privarea cetățenilor de o interpretare și aplicare funcțională a acesteia ar putea însemna privarea lor de ceea ce este considerat cel mai important bun public - de încrederea în eficacitatea sa.

3. Există principii implicite care sunt considerate ca fiind parte integrantă din Constituție? Dacă da, care este rațiunea existenței lor? Cum acestea s-au format în timp? Dacă acestea provin din anumite surse juridice (de ex, dreptul constituțional intern sau principiile constituționale care provin din dreptul internațional sau european; principii noi-adoptate sau cele reintroduse din fostele Constituții)? Reprezentanții mediului academic sau altor grupuri sociale au contribuit la dezvoltarea principiilor implicite-constituțional?

---

³ Hotărârea Curții Constituționale nr.43 din 27.07.1999 *privind controlul constituționalității unor prevederi din Legea nr.430-XIII din 19 aprilie 1995 "Despre statutul consilierului în consiliul local" și din Codul electoral.*

⁴ Hotărârea Curții Constituționale nr.23 din 21.07.1997 *privind constituționalitatea Decretelor Președintelui Republicii Moldova nr.116-II și nr.117-II din 7 aprilie 1997.*

⁵ Avizul Curții Constituționale nr.1 din 03.04.2008 *asupra proiectului de lege pentru completarea art.81 alin.(1) - din Constituția Republicii Moldova.*

Dat fiind faptul că Constituția, ca lege supremă a statului, este un document politico-juridic care stabilește bazele existenței statului, aceasta cuprinde atât principii și valori care asigură dezvoltarea țării pe cale democratică atât în formă explicită, cât și implicită. Principiile explicite consacrate în textul Constituției Republicii Moldova au fost prezentate mai sus. Pe de altă parte, principiile implicite sunt evidențiate și își găsesc aplicabilitate prin intermediul interpretării prevederilor constituționale – atribuție exclusivă a Curții Constituționale.

Astfel, în procesul activității prin jurisprudența sa Curtea a elucidat mai multe aspecte prin aplicarea principiilor implicite consacrate în Legea Supremă. Astfel, bunăoară, Curtea a stabilit valoarea de principiu a Declarației de Independență a statului Republica Moldova, care derivă din consensul popular general ce a legitimat-o și din conținutul său definitiv pentru noul stat. Aceasta îi conferă Declarației de Independență, în ordinea constituțională din Republica Moldova, o funcție transversală [...] prin raportare la celelalte prevederi constituționale (într-un mod similar cu principiile generale referitoare la statul de drept, drepturile și libertățile fundamentale, dreptatea și pluralismul politic etc.), ea fiind nucleul *blocului de constituționalitate*.⁶ Aceste principii au fost deduse de Curte reieșind din aspirațiile poporului exprimate în Declarația de Independență.

Principiile implicite formulate de Curte se bazează pe principiile organice explicite din Constituție, cum ar fi de exemplu, statul de drept care a constituit punctul culminant al constituționalizării sistemului politic. În același timp statul de drept presupune că orânduirea socială și de stat se bazează pe normele și principiile fundamentale ale dreptului. O trăsătură esențială a statului de drept este subordonarea rigidă a tuturor, inclusiv a instituțiilor statale, normelor clare, previzibile și prestabilite ale dreptului.⁷

În altă ordine de idei, Curtea a decis că respectarea principiului legalității asigură concomitent respectarea celorlalte principii, deoarece legalitatea este condiția existenței și mijlocul realizării tuturor principiilor constituționale. Or, realizarea practică a principiului separației puterilor de stat constituie, la rândul său, o condiție primordială de edificare și

---

⁶ Hotărârea Curții Constituționale nr. 36 din 05.12.2013 *privind interpretarea articolului 13, alin. (1) din Constituție în corelație cu Preambulul Constituției și Declarația de independență a Republicii Moldova*

⁷ Hotărârea Curții Constituționale nr.7 din 24.05.2012 *pentru controlul constituționalității unor dispoziții ale Legii nr. 1234-XIV din 22.09.200 cu privire la procedura de alegere a Președintelui Republicii Moldova, sesizarea nr.1a/2012 (vizează procedura de alegere a Președintelui Republicii Moldova).*

funcționare a unui stat de drept.⁸ Totodată, conținutul și sensul teoriei separării puterilor prezumă un echilibru al puterilor și o independență relativă a acestora, un sistem de frâne, de balanțe și contrabalante, care ar influența reciproc autoritățile, nepermițându-le depășirea limitelor stabilite de Constituție în exercitarea atribuțiilor.⁹

De menționat că, pe lângă dreptul național, la baza formării principiilor constituționale implică stau și standardele internaționale și europene. Astfel, de exemplu, potrivit articolului 4 din Constituție, Curtea trebuie să interpreteze dispozițiile referitoare la drepturile și libertățile fundamentale în conformitate cu pactele și tratatele internaționale, iar dacă există neconcordanțe între pactele și tratatele privitoare la drepturile fundamentale ale omului la care Republica Moldova este parte și legile ei interne, să acorde prioritate reglementărilor internaționale. Totodată, Curtea a reținut, cu valoare de principiu, că jurisprudența Curții Europene are aceeași valoare juridică precum dispozițiile convenționale, ea constituind interpretarea Convenției.

Pe lângă sursele menționate, în cadrul procedurii de examinare a sesizărilor depuse Curtea poate solicita și opinii ale mediului academic sau a societății civile, care pot fi determinante în formularea judecăților de valoare și crearea noii jurisprudențe.

4. Ce rol a avut curtea constituțională în definirea principiilor constituționale? Cum principiile de bază au fost identificate în timp de către curtea constituțională? Ce metodă de interpretare (gramaticală, textuală, logică, istorică, sistemică, teleologică, etc.) sau combinația acestora este aplicată de către curtea constituțională în definirea și aplicarea acestor principii? Cât de multă importanță au *travauxpréparatoires* ale constituției sau preambulul legii de bază în identificarea și formarea principiilor constituționale? Principiile juridice recunoscute pe plan universal obțin relevanță în acest proces?

În procedura examinării sesizărilor depuse în fața sa Curtea utilizează o gamă largă de metode de interpretare. Astfel, când a decis că respectarea principiului legalității asigură concomitent respectarea celorlalte principii Curtea a utilizat interpretarea logică și sistemică, deoarece legalitatea este condiția existenței și mijlocul realizării tuturor principiilor

---

⁸ Hotărârea Curții Constituționale nr.3 din 09.02.2012 *pentru controlul constituționalității unor prevederi din Legea nr.163 din 22 iulie 2011 pentru modificarea și completarea unor acte legislative, sesizarea nr.30a/2011* (vizează instanțele judecătorești specializate).

⁹ Hotărârea Curții Constituționale nr.3 din 09.02.2012 *pentru controlul constituționalității unor prevederi din Legea nr.163 din 22 iulie 2011 pentru modificarea și completarea unor acte legislative*.

constituționale. Or, realizarea practică a principiului separației puterilor de stat constituie, la rândul său, o condiție primordială de edificare și funcționare a unui stat de drept.¹⁰

Aceiași metodă a fost utilizată atunci când Curtea a statuat că Preambulul la Constituție, aflat la originea textului constituțional, este acea parte a Constituției ce reflectă exact spiritul Legii Supreme. Astfel, Preambulul expune anumite clauze constituționale cu caracter imperativ, ce pot servi drept surse independente pentru normele care nu sunt neapărat reflectate expres în textul Constituției. Orice interpretare a Constituției urmează să fie operată pornind de la obiectivele originare ale Constituției, care sunt prevăzute în Preambul și din care derivă textul Constituției în sine. În concluzie, atunci când există mai multe interpretări, opțiunea conformă Preambulului prevalează.¹¹

Preambulul Constituției nu reprezintă simple enunțuri legale. Motivele pentru scrierea preambulului, procesul de construcție și funcțiile lui sociologice sunt diferite. Scopul preambulului nu este doar de a garanta drepturi sau furniza argumente juridice, ci și de a stabili valorile fundamentale ale societății (credița constituțională).

Constituția din 1994 enumeră valorile constituționale în Preambulul său: aspirațiile seculare ale poporului de a trăi într-o țară suverană, exprimate prin proclamarea independenței Republicii Moldova; continuitatea statalității poporului moldovenesc în contextul istoric și etnic al devenirii lui ca națiune; satisfacerea intereselor cetățenilor de altă origine etnică, care împreună cu moldovenii constituie poporul Republicii Moldova; statul de drept, pacea civică, democrația, demnitatea omului, drepturile și libertățile lui, libera dezvoltare a personalității umane, dreptatea și pluralismul politic; responsabilitatea și obligațiile față de generațiile precedente, actuale și viitoare; devotamentul față de valorile general-umane, dorința de a trăi în pace și bună înțelegere cu toate popoarele lumii, conform principiilor și normelor unanim recunoscute ale dreptului internațional.

Aceasta înseamnă că instanța constituțională este obligată să țină cont de aceste valori constituționale și să le interpreteze având în vedere: a) *aspirațiile exprimate prin*

---

¹⁰ Hotărârea Curții Constituționale nr.3 din 09.02.2012 *pentru controlul constituționalității unor prevederi din Legea nr.163 din 22 iulie 2011 pentru modificarea și completarea unor acte legislative, sesizarea nr.30a/2011* (vizează instanțele judecătorești specializate).

¹¹ Hotărârea Curții Constituționale nr. 4 din 22.04.2013 *pentru controlul constituționalității Decretelor Președintelui Republicii Moldova nr.534-VII din 8 martie 2013 privind demisia Guvernului, în partea ce ține de menținerea în funcție a Prim-ministrului-demis prin moțiune de cenzură (pentru suspiciuni de corupție) din data de 8 martie 2013 până la formarea noului guvern, și nr.584-VII din 10 aprilie 2013 privind desemnarea candidatului pentru funcția de Prim-ministru.*

proclamarea independenței Republicii Moldova; b) contextul istoric și etnic al devenirii poporului ca națiune.¹²

5. Care este caracterul juridic al principiilor constituționale? Sunt ele considerate geneza cadrului constituțional existent? Care este accentul pus pe principiile fundamentale de către curtea constituțională în legătură cu un anumit drept constituțional? Principiile de bază sunt interpretate separat de drepturile enumerate în Constituție sau Curtea constituțională interpretează principiile fundamentale în legătură cu un drept constituțional specific ca mijloc complementar de interpretare a acestuia din urmă? Pot principiile de bază în jurisprudența dumneavoastră să constituie un motiv distinct de neconstituționalitate, fără legătura lor cu o normă constituțională concretă? Există vreo cerință în lege referitor la actele juridice de aplicare a principiilor constituționale?

Curtea Constituțională a Republicii Moldova, potrivit Constituției și a cadrului legislativ care reglementează organizarea și funcționarea sa, își exercită activitatea doar fiind sesizată de subiecții abilitați prin lege în acest scop. În acest sens Curtea este în situația de a analiza și interpreta principiile fundamentale doar în legătură cu dreptul/drepturile constituțional(e) specifice invocate în fiecare sesizare. Doctrina astfel elaborată formează în cele din urmă jurisprudența constituțională care se cristalizează prin formularea și elucidarea anumitor principii ce devin universal aplicabile pe plan național.

În cadrul examinării sesizărilor Curtea întotdeauna recurge la stabilirea corelației dintre normele legale contestate și textul Constituției, ținând cont de principiul supremației acesteia. În unele situații, însă, Curtea examinează sesizarea doar în baza principiilor constituționale, în cazul în care nu se regăsesc lezate alte reglementări constituționale.

De exemplu, Curtea a declarat neconstituțională măsura de siguranță penală (castrarea chimică) din raționamentul că respectarea și apărarea demnității umane este o obligație a puterii publice, iar excluderea pedepselor sau tratamentelor crude, inumane ori degradante este o condiție a respectării demnității umane. Prin urmare, indiferent de natura infracțiunii

---

¹²Hotărârea Curții Constituționale nr. 36 din 05.12.2013 *privind interpretarea articolului 13, alin. (1) din Constituție în corelație cu Preambulul Constituției și Declarația de independență a Republicii Moldova.*

comise, pedeapsa aplicată trebuie să respecte atributele inerente ființei umane (integritatea fizică și psihică, demnitatea umană etc.).¹³

6. Care sunt principiile de bază aplicate cel mai mult de curtea constituțională? Vă rugăm să descrieți un singur (sau mai multe) principiu constituțional, care a fost influențat în mare măsură de judecarea constituțională în jurisdicția dumneavoastră. Ce contribuție a avut curtea constituțională în formarea și dezvoltarea unui astfel de principiu(i)? Vă rugăm să prezentați exemple din jurisprudența curții constituționale.

Printre principii constituționale care sunt cel mai des invocate în jurisprudența Curții se regăsesc principiul statului de drept, principiul legalității, democrația, separarea puterilor în stat.

Curtea a invocat principiul statului de drept în cauzele care se refereau la situațiile de corupție în sistemul organelor de stat sau în sistemul judecătoresc, menționând că corupția subminează democrația și statul de drept, conduce la încălcarea drepturilor omului, subminează economia și erodează calitatea vieții. Prin urmare, lupta împotriva corupției este parte integrantă a asigurării respectării statului de drept.¹⁴

Curtea a invocat principiului legalității într-un stat de drept în cadrul examinării situațiilor legate de numirea în anumite poziții a persoanelor cu funcție de demnitate publică. Astfel, fiind sesizată în privința legalității desemnării Ombudsmanului pentru drepturile copilului, Curtea a decis că, pornind de la standardele internaționale și europene care solicită instituirea mecanismelor de asigurare a protecției drepturilor copiilor prin numirea în aceste funcții a unor profesioniști calificați, subiectul competenței profesionale, al pregătirii, supervizării și responsabilității specialiștilor presupune o pregătire profesională adecvată și permanentă în domeniul drepturilor copilului.

Mecanismul de protecție a drepturilor copilului prin intermediul Ombudsmanului cu competențe în materie trebuie să nu aibă un caracter strict formal, de dragul unui răspuns pentru cerințele internaționale, ci să presupună eficiență, astfel încât să se răspundă

---

¹³ Hotărâre nr.18 din 04.07.2013 *privind controlul constituționalității unor prevederi din Codul penal nr.985-XV din 18 aprilie 2002 și Codul de executare nr.443-XV din 24 decembrie 2004, în redacția Legii nr.34 din 24 mai 2012 pentru completarea unor acte legislative.*

¹⁴ Hotărâre nr.4 din 22.04.2013 *pentru controlul constituționalității Decretelor Președintelui Republicii Moldova nr.534-VII din 8 martie 2013 privind demisia Guvernului, în partea ce ține de menținerea în funcție a Prim-ministrului-demis prin moțiune de cenzură (pentru suspiciuni de corupție) din data de 8 martie 2013 până la formarea noului guvern, și nr.584-VII din 10 aprilie 2013 privind desemnarea candidatului pentru funcția de Prim-ministru.*

exigențelor și necesităților de protecție a drepturilor copilului. Drept urmare, numirea în funcția de Ombudsman a unei persoane care nu întrunește condițiile legale subminează principiile democrației și statului de drept. Promovarea în această funcție importantă pentru asigurarea respectării drepturilor omului a unei persoane care nu întrunește condițiile necesare de experiență și notorietate poate compromite principiile legalității, egalității, imparțialității și democrației, în baza cărora activează Ombudsmanul. Această situație poate conduce la ineficiența instituției Ombudsmanului.¹⁵

O altă cauză în care Curtea a invocat principiul legalității se referă la exercitarea controlului constituționalității prevederilor normative ce reglementează stabilirea de către Guvern a proporțiilor substanțelor narcotice depistate în trafic ilicit în vederea constatării încălcării legislației. Curtea și-a argumentat poziția în mod special prin invocarea principiului legalității la determinarea domeniilor de competență ale puterii executive și legislative, prin prisma principiului separării și colaborării puterilor în stat.

Astfel, Curtea a statuat că legalitatea, ca principiu de bază al statului de drept, determină conformitatea normei sau a actului juridic cu normele superioare care stabilesc condiții de procedură privind edictarea normelor juridice. Preeminența dreptului se asigură prin întreg sistemul de drept, inclusiv prin normele penale, acestea caracterizându-se prin anumite trăsături proprii, distinctive în raport cu alte categorii de norme. În acest context Curtea a reținut că prin legea penală legiuitorul poate abilita executivul cu reglementarea unor aspecte normative care interferează cu norma penală primară.¹⁶

II. Principiile constituționale în calitate de norme superioare? Este posibil să se stabilească o ierarhie în Constituție? Dispoziții imposibil de modificat (eterne) în Constituții și controlul jurisdicțional al amendamentelor constituționale.

1. Principiile constituționale se bucură de un anumit grad de superioritate în raport cu alte prevederi din legea de bază? Cum principiile constituționale și alte prevederi constituționale sunt relaționate la dreptul internațional și/sau legislația Uniunii Europene? Există prevederi în dreptul internațional sau dreptul Uniunii Europene, care

¹⁵ Hotărâre nr.22 din 16.07.2015 *privind controlul constituționalității Hotărârii Parlamentului nr. 140 din 3 iulie 2015 privind numirea în funcția de Avocat al Poporului pentru drepturile copilului.*

¹⁶ Hotărâre nr.25 din 13.10.2015 *privind controlul constituționalității unor prevederi ale Hotărârii Guvernului nr. 79 din 23 ianuarie 2006 privind aprobarea Listei substanțelor narcotice, psihotrope și a plantelor care conțin astfel de substanțe depistate în trafic ilicit, precum și cantitățile acestora.*

sunt considerate superioare principiilor constituționale naționale? Dacă da, cum aceste dispozițiile internaționale superioare se aplică privitor la principiile constituționale naționale? Care este opinia juridică predominantă atât în rândul reprezentanților mediului academic, cât și practicienilor din jurisdicția dumneavoastră cu privire la acordarea unei valori mai mari anumitor principii constituționale în comparație cu alte prevederi ale legii de bază?

După cum a constatat Curtea Constituțională în jurisprudența sa, Constituția este Legea Supremă. Sursa Constituției este comunitatea națională, națiunea civică însăși. Constituția reflectă contractul social – o obligație acceptată în mod democratic de către toți cetățenii Republicii Moldova față de generațiile actuale și viitoare de a trăi în conformitate cu normele fundamentale consacrate în Constituție și de a le respecta, pentru a asigura legitimitatea autorității de guvernare, legitimitatea deciziilor acesteia, precum și pentru a asigura drepturile omului și libertățile fundamentale, astfel încât să existe armonie în societate.

Principiile și normele generale ale dreptului internațional, recunoscute de Republica Moldova, fac parte integrantă a dreptului intern, iar nivelul ierarhic al dispozițiilor tratatelor internaționale în ordinea juridică internă este determinat de conținutul acestor tratate.

Conform prevederilor articolului 4 alin. (1) din Constituția Republicii Moldova, dispozițiile constituționale privind drepturile și libertățile omului se interpretează și se aplică în concordanță cu Declarația Universală a Drepturilor Omului, cu pactele și cu celelalte tratate la care Republica Moldova este parte. Această prevedere comportă consecințe juridice, presupunând, mai întâi, că organele de drept, inclusiv Curtea Constituțională și instanțele judecătorești, în limitele competențelor ce le revin, sunt în drept să aplice în procesul examinării unor cauze concrete normele dreptului internațional în cazurile stabilite de legislație.

Articolul 4 alin. (2) din Constituție vizează corelația dintre normele dreptului internațional și dispozițiile interne privind drepturile fundamentale ale omului, acordând, în caz de neconcordanță, prioritate prevederilor internaționale.

Cu titlu de exemplu poate fi invocată jurisprudența Curții formulată în cadrul exercitării controlului constituționalității Acordului de Asociere între Republica Moldova, pe de o parte,

și Uniunea Europeană și Comunitatea Europeană a Energiei Atomice și statele membre ale acestora, pe de altă parte.¹⁷

Respectiva sesizare se referea la un ansamblu de elemente și principii cu valoare constituțională, precum statul de drept, suveranitatea, independența, neutralitatea, economia, în raport cu respectarea dreptului internațional și a tratatelor internaționale, precum și a principiilor și normelor unanim recunoscute ale dreptului internațional. Principiile fundamentale care au stat la baza argumentării Curții au fost orientarea Republicii Moldova spre spațiul valoric european, care rezultă din actul de constituire a Republicii Moldova, precumși principiile suveranității și al respectării dreptului internațional.

2. Cum principiile constituționale sunt relaționate între ele? Există o ierarhie în cadrul acestor principii? Ce abordare are curtea constituțională în ceea ce privește stabilirea unei ierarhii în cadrul constituției? Este posibil să se concluzioneze din jurisprudența curții constituționale faptul că a oferit statut principal unor principii constituționale asupra altor principii din legea de bază?

Fiind un act cu forță juridică supremă și contract social, Constituția se întemeiază pe valori universale și incontestabile, precum faptul că suveranitatea aparține poporului, democrația, recunoașterea drepturilor omului și a libertăților fundamentale și respectarea acestora, respectarea legii și a statului de drept, sistemul de echilibre și contragreutăți, datoria instituțiilor statului de a servi poporul și răspunderea acestora față de societate, spiritul public, justiția, obiectivul unei societăți civile deschise echitabile și armonioase și al statului de drept¹⁸.

În jurisprudența sa Curtea a stabilit că statul de drept este un principiu comprehensiv din care decurg un șir de alte principii subsecvente. De asemenea, cu diverse ocazii Curtea a statuat că:

- ***principiul preeminenței dreptului***, caracteristic unui stat de drept, impune obligația respectării legii cu precădere de către cel care a edictat-o;

---

¹⁷ Hotărâre nr.24 din 09.10.2014 *privind controlul constituționalității Acordului de Asociere între Republica Moldova, pe de o parte, și Uniunea Europeană și Comunitatea Europeană a Energiei Atomice și statele membre ale acestora, pe de altă parte, și a Legii nr.112 din 2 iulie 2014 pentru ratificarea Acordului de Asociere*

¹⁸ Avizul Curții Constituționale nr.1 din 24.07.2015 *asupra inițiativei de revizuire a articolului 78 alineatul (3) din Constituția Republicii Moldova*

- **respectarea obligațiilor internaționale** asumate prin propria voință este o tradiție juridică și un principiu constituțional, ca parte inseparabilă a unui stat de drept;

- **principiul statului de drept**, ale cărui exigențe privesc scopurile majore ale activității statale, prefigurate în ceea ce este numit domnia legii, implică subordonarea statului față de drept, asigurarea acelor mijloace care să permită dreptului să cenzureze opțiunile politice și, în acest cadru, să pondereze eventualele tendințe abuzive, discreționare ale structurilor etatice. Statul de drept asigură supremația Constituției, corelarea legilor și a tuturor actelor normative cu aceasta, existența regimului de separație a puterilor publice, care trebuie să acționeze în limitele legii, și anume în limitele unei legi ce exprimă voința generală. Statul de drept consacră o serie de garanții, inclusiv jurisdicționale, care asigură respectarea drepturilor și libertăților cetățenilor prin autolimitarea statului, respectiv încadrarea autorităților publice în coordonatele dreptului;

- Cu referire la **principiul proporționalității**, Curtea s-a expus că limitarea exercițiului unor drepturi individuale, în considerarea unor drepturi colective și interese publice, ce vizează siguranța națională, ordinea publică sau prevenția penală, constituie în permanență o operațiune sensibilă sub aspectul reglementării, fiind necesară menținerea unui just echilibru între interesele și drepturile individuale, pe de o parte, și cele ale societății, pe de altă parte;

- **Suveranitatea națională** constă în dreptul poporului de a hotărî necondiționat asupra intereselor sale și de a le promova în formele stabilite de Legea Supremă;

- Curtea a evidențiat esența fundamentală a **principiului separației și colaborării puterilor în stat**, proclamat de art.6 din Constituție, ca principiu fundamental de organizare și funcționare eficientă a instituțiilor statului de drept, pentru excluderea oricăror imixțiuni reciproce. Curtea a dedus drept componentă inalienabilă a acestui principiu echilibrul ramurilor puterii de stat. Curtea a menționat că respectarea principiului separării puterilor implică nu doar faptul că nici una din ramurile puterii nu intervine în competențele unei alte ramuri, dar și faptul că nici una dintre aceste ramuri nu își va neglija atribuțiile pe care este obligată să le exercite în domeniul specific de activitate

3. Cum este modificată constituția în jurisdicția dumneavoastră? Care este procedura stabilită în legea de bază pentru modificarea constituțională? Cum constituția a fost stabilită inițial și dacă prevede în mod explicit dispoziții imposibile de

modificat (eterne)? Există vreo diferență între modul inițial de adoptare constituțională și procedura existentă a modificării legii de bază? Dacă principiile constituționale au fost vreodată obiectul unor modificări în jurisdicția dumneavoastră? Dacă da, care au fost motivele?

Constituția este legea fundamentală, care reglementează forma de organizare politică și juridică a statului. De esența unei Constituții este stabilitatea sa în timp, ea trebuind să fie redactată astfel încât să reprezinte un sistem de referință pentru viața politică și juridică a unei comunități umane o perioadă cât mai lungă de timp. În acest scop, în legile fundamentale sunt inserate diverse modalități tehnice de protecție a stabilității Constituției, prin asigurarea unui anumit grad de rigiditate a Constituției. Aceasta este o caracteristică fundamentală a tuturor constituțiilor scrise (spre deosebire de legile ordinare), care conțin prevederi ce permit propria revizuire.

Constituția Republicii Moldova conține prevederi exprese în ceea ce privește posibilitatea revizuirii textului constituțional. Astfel, potrivit articolului 141 din Constituție, revizuirea Constituției poate fi inițiată a) de un număr de cel puțin 200000 de cetățeni ai Republicii Moldova cu drept de vot [...]; b) de cel puțin **o treime de deputați** în Parlament; c) de Guvern.”

În aproape toate statele, inclusiv în Republica Moldova, revizuirea Constituției este mult mai dificilă decât a legislației obișnuite. Rigiditatea constituțională constituie un important corolar al supremației Legii fundamentale. Rigiditatea Constituției este o garanție pentru stabilitatea ei, de aceasta din urmă depinzând, în bună măsură, și stabilitatea întregului sistem normativ al statului, certitudinea și predictibilitatea conduitelor umane fiind necesare pentru siguranța juridică (și nu numai) a membrilor comunității.

Orice lege de revizuire a Constituției modifică conținutul prevederilor acesteia și relațiile dintre aceste prevederi și, de asemenea, ar putea modifica echilibrul valorilor consacrate prin Constituție. În cazul modificării anumitor prevederi ale Constituției, acestea s-ar putea răsfrânge și asupra conținutului altor prevederi ale acesteia, precum și asupra reglementării legale constituționale în ansamblu.

În jurisprudența sa Curtea a decis că în cazul modificării Constituției, trebuie să se țină seama de faptul că aceasta este un act integral, toate prevederile Constituției fiind interconectate până la gradul la care conținutul unor prevederi ale Constituției determină

conținutul altor prevederi ale acesteia. Prevederile Constituției formează un sistem armonios, astfel încât nici o prevedere a Constituției nu poate fi contrară celorlalte prevederi ale acesteia. Natura Constituției de act cu forță juridică supremă și ideea de constituționalitate implică faptul că nu există și nici nu pot exista lacune sau contradicții interne ale Constituției.¹⁹

Din această perspectivă, modificarea Constituției nu poate face ca prevederile Constituției sau valorile consacrate prin prevederile sale să intre în contradicție unele cu altele. Nici o modificare a Constituției nu poate crea o nouă reglementare constituțională în temeiul căreia o prevedere a Constituției ar anula sau ar fi contrară unei alte prevederi a Constituției, astfel încât ar fi imposibil să se considere că respectivele prevederi sunt în armonie. Astfel, nu poate fi adoptată nici o modificare a Constituției care ar afecta armonia prevederilor Constituției sau armonia valorilor consacrate prin acestea.

Noțiunea, natura și scopul Constituției, stabilitatea Constituției ca valoare constituțională și imperativul armoniei între prevederile Constituției, menționate supra, implică anumite limitări de fond și procedurale cu privire la modificarea Constituției. În acest sens, articolul 142 din Constituție prevede că dispozițiile privind caracterul suveran, independent și unitar al statului, precum și cele referitoare la neutralitatea permanentă a statului, pot fi revizuite numai cu aprobarea lor prin referendum, cu votul majorității cetățenilor înscriși în listele electorale. Totodată, Constituția, în alin. (2) al art. 142 stabilește clar că nici o revizuire nu poate fi făcută, dacă are ca rezultat suprimarea drepturilor și libertăților fundamentale ale cetățenilor sau a garanțiilor acestora. De asemenea, potrivit alin.(3) al aceluiași articol, Constituția nu poate fi revizuită pe durata stării de urgență, de asediu și de război.

Limitările de fond privind modificarea Constituției sunt cele consacrate în Constituție cu privire la adoptarea amendamentelor constituționale având un anumit conținut; limitările procedurale privind modificarea Constituției se referă la procedura specială de modificare a Constituției prevăzută de aceasta. *Limitările procedurale* privind modificarea Constituției decurg din ansamblul reglementării constituționale și sunt prevăzute pentru a proteja valorile universale pe care se întemeiază Constituția, în calitate de lege supremă și contract social, precum și statul ca bun comun al întregii societăți, și a menține armonia acestor valori și armonia prevederilor Constituției.

---

¹⁹ Avizul nr.1 din 22 septembrie 2014 asupra inițiativei de revizuire a articolelor 78, 85, 89, 91 și 135 din Constituția Republicii Moldova prin referendum republican

Imperativul ca nici o modificare a Constituției să nu afecteze armonia prevederilor Constituției sau armonia valorilor consacrate prin acestea nu permite adoptarea unor amendamente care sunt contrare cel puțin uneia dintre valorile constituționale aflate la baza statului ca bun comun al întregii societăți consacrat prin Constituție - independența statului, democrația, republica și caracterul intrinsec al drepturilor omului și al libertăților fundamentale.

În acest sens, în Hotărârea nr. 7 din 4 martie 2016 privind controlul constituționalității unor prevederi ale Legii nr. 1115-XIV din 5 iulie 2000 cu privire la modificarea și completarea Constituției Republicii Moldova (modul de alegere a Președintelui) Curtea a constatat că intervenția în anul 2000 în conținutul mecanismul articolului 78 din Constituție (prin care s-a schimbat modalitatea de alegere a Președintelui țării din alegeri universale în alegerea de către Parlament), menit să asigure funcționalitatea instituțiilor statului, a creat o situație inedită, care a generat ruperea acestei unități constituționale, pentru că nu asigură funcționarea normală a instituției Președintelui. Curtea a reținut faptul că reforma constituțională din 2000 a generat în realitate un sistem de guvernare imperfect, existând un potențial de conflict între autoritățile statului, aceasta fiind o consecință directă a ignorării de către Parlament a avizului anterior al Curții Constituționale privind modificarea Constituției.

Urmărind coerența sistemică a Constituției și pentru a-i asigura funcționalitatea, Curtea a constatat că prevederile contestate au fost adoptate cu încălcarea procedurii de revizuire a Constituției. Astfel, având în vedere imperativul evitării unui vid legislativ, precum și ținând cont de urgența abordării impasului constituțional în contextul expirării apropiate a mandatului actualului Președinte, Curtea a dispus revigorarea mecanismul legal anterior modificării Constituției ce ar asigura alegerea Președintelui prin vot direct de către cetățeni.

4. Dacă procedura de modificare a Constituției ar trebui supusă unui control judiciar sau ar trebui să fie lăsată în întregime la latitudinea actorilor politici? Care este opinia juridică predominantă în acest sens, printre reprezentanții mediului academic și alte grupuri sociale din jurisdicția dumneavoastră?

Procedura revizuirii constituționale, consacrată în art. 141 din Constituție, stabilește că proiectele de legi constituționale vor fi prezentate Parlamentului numai împreună cu avizul Curții Constituționale, adoptat cu votul a cel puțin 4 judecători. În acest mod Constituția

stabilește *ab initio* competența Curții Constituționale, unica autoritate de jurisdicție constituțională din stat, de a efectua controlul *a priori* al tuturor proiectelor de legi pentru modificarea și/sau completarea Legii Supreme. Această competență i-a fost conferită Curții Constituționale de către legiuitorul constituant tocmai în considerarea rolului și a poziției pe care Curtea Constituțională o ocupă în cadrul sistemului politic și juridic al societății, care îi permite să analizeze amendamentele imparțial, departe de tentația actorilor politici de a lua decizii de conjunctură.

În aceeași ordine de idei, avizele Curții privind modificarea Constituției au ca scop protejarea valorilor fundamentale ale Constituției de practicile abuzive ale actorilor politici, sociali sau instituționali. Prin urmare, ignorarea sau depășirea acestor avize va putea servi drept temei pentru nulitatea modificărilor operate.²⁰

5. Dacă constituția în jurisdicția dumneavoastră prevede analiza constituțională a amendamentului constituțional? Dacă da, ce subiecți de drept pot aplica la curtea constituțională și contesta constituționalitatea modificării legii de bază? Care este procedura legală prescrisă de ad judecare în această privință?

Competența Curții Constituționale de a examina și de a se expune prin aviz asupra tuturor proiectelor de legi constituționale înaintea prezentării acestora Parlamentului spre adoptare constituie anume o astfel de analiză constituțională a amendamentelor constituționale.

Orice lege de revizuire a Constituției modifică conținutul prevederilor acesteia și relațiile dintre aceste prevederi și, de asemenea, ar putea modifica echilibrul valorilor consacrate prin Constituție.

Modificarea Constituției nu poate face ca prevederile Constituției sau valorile consacrate prin prevederile sale să intre în contradicție unele cu altele. Nici o modificare a Constituției nu poate crea o nouă reglementare constituțională în temeiul căreia o prevedere a Constituției ar anula sau ar fi contrară unei alte prevederi a Constituției, astfel încât ar fi imposibil să se considere că respectivele prevederi sunt în armonie. Astfel, nu poate fi adoptată nici o modificare a Constituției care ar afecta armonia prevederilor Constituției sau armonia valorilor consacrate prin acestea.

---

²⁰Hotărâre nr.7 din 04.03.2016 privind controlul constituționalității unor prevederi ale Legii nr.1115-XIV din 5 iulie 2000 cu privire la modificarea și completarea Constituției Republicii Moldova (modul de alegere a Președintelui)

În cadrul procesului politic de modificare a prevederilor Constituției în Parlament este impetuos necesară respectarea imperativelor de fond și de procedură consacrate pentru reglementarea modificărilor la Constituție. Încălcarea acestor imperative poate, în urma controlului de constituționalitate judiciară exercitat de instanța constituțională, să ducă la constatarea neconstituționalității unui act juridic care modifică o anumită prevedere a Constituției. Totodată, Curtea a subliniat că după pronunțarea avizului de către Curtea Constituțională, nu se admit intervenții în textul proiectului legii de revizuire a Constituției, iar ignorarea sau depășirea acestuia pot servi drept temei pentru nulitatea modificărilor astfel operate.²¹

6. Curtea constituțională este autorizată să verifice constituționalitatea modificării legii de bază din motive de fond sau este limitată doar la analiza din motive de procedură? Dacă în absența puterii constituționale explicite, curtea constituțională a evaluat sau interpretat vreodată un amendament constituțional? Care a fost motivul din spatele raționamentului curții constituționale? A existat un precedent, atunci când curtea constituțională a elaborat în baza autorității sale să exercite puterea de control judiciar a modificărilor constituționale, fie din motive de fond sau de procedură? Care este efectul juridic al unei hotărâri a curții constituționale prin care amendamentul constituțional este recunoscut ca fiind în conflict cu constituția? Vă rugăm să prezentați exemple din jurisprudența curții constituționale.

Până în anul 2016 Curtea constituțională și-a exercitat competențele doar în ceea ce privește controlul *a priori* a proiectelor de legi pentru modificarea și/sau completarea Constituției, în temeiul prevederilor art. 135 alin.(1) lit. c) și art. 141 alin.(2) din Constituție, conform procedurii stabilite.

Cu toate acestea, prin Hotărârea nr. 7 din 4 martie 2016 privind controlul constituționalității unor prevederi ale Legii nr. 1115-XIV din 5 iulie 2000 cu privire la modificarea și completarea Constituției Republicii Moldova Curtea Constituțională a exercitat controlul constituționalității unei legi de modificare a Constituției care era deja în vigoare, ceea ce reprezintă un control al constituționalității amendamentelor constituționale.

---

²¹Hotărâre nr.7 din 04.03.2016 *privind controlul constituționalității unor prevederi ale Legii nr.1115-XIV din 5 iulie 2000 cu privire la modificarea și completarea Constituției Republicii Moldova (modul de alegere a Președintelui)*

Această practică este nouă pentru Republica Moldova, nu și pentru alte state din Europa (Lituania, Cehia, Turcia, Ucraina, etc.), dar care permite asigurarea armoniei între normele constituționale și garantarea stabilității Constituției.

Astfel în Hotărârea sa din 04.03.2016, Curtea s-a expus asupra amendamentelor adoptate la Constituție prin legea nr.1115-XIV din 5 iulie 2000 cu privire la modificarea și completarea Constituției Republicii Moldova prin care a fost schimbată modalitatea de alegere a șefului statului (a avut loc tranziția de la alegeri directe de către cetățeni la alegerile în Parlament prin votul a 3/5 din numărul deputaților). În consecință, modificările operate la Constituție, care au creat un sistem diferit și mult mai complicat de alegere a Președintelui, au provocat instabilitate politică prin faptul că în perioada 2009 - 2012 atribuțiile Președintelui Republicii au fost exercitate de către președinți interimari, iar din motiv că Parlamentul nu a reușit să aleagă Președintele și, prin urmare, a fost dizolvat, a fost necesară desfășurarea alegerilor parlamentare anticipate.

Deputații în Parlament au sesizat de mai multe ori Curtea Constituțională, contestând diferitele aspecte de constituționalitate a amendamentului constituțional adoptat, invocând, *inter alia*, că în momentul adoptării amendamentului constituțional menționat Parlamentul nu a respectat procedura privind prezentarea avizului Curții Constituționale asupra inițiativei de modificare a Constituției care, în conformitate cu prevederile articolului 135 alin. (1) și 141 alin. (2) din Constituție, este obligatoriu. Sesizările depuse s-au bazat pe faptul că în Parlament prevederile contestate ale proiectului de lege de modificare a Constituției au fost modificate esențial, iar aceste modificări nu au fost prezentate Curții Constituționale pentru ca instanța să prezinte avizul său repetat.

Cu toate acestea, în 2016, în procesul examinării acestei cauze, Curtea a observat că prevederile contestate s-au relevat a fi în practică o sursă de instabilitate și blocaje instituționale continue. Acesta era motivul pentru care reglementările în cauză au făcut obiectul unei sesizări repetate de neconstituționalitate, aceasta constituindu-se, în opinia Curții, într-un element de noutate, de natură să impună reexaminarea atât a soluției adoptate în precedent, cât și a considerentelor pe care se întemeiază și, pe cale de consecință, reconsiderarea jurisprudenței în materie. În respectiva cauză Curtea a reținut că în cursul adoptării modificărilor la Constituție în anul 2000, Parlamentul nu a respectat procedura constituțională de avizare de către Curtea Constituțională a inițiativei de revizuire a

Constituției, și, în consecință, a declarat neconstituțională Legea de modificare a Constituției din anul 2000 adoptată cu încălcarea procedurii.

Curtea a reținut că prevederile Constituției nu acordă Parlamentului dreptul de a înainta un proiect de lege privind modificarea Constituției care să fie diferit în mod esențial de proiectul de lege privind modificarea Constituției care a fost înaintat de subiectul abilitat și avizat de Curtea Constituțională. După pronunțarea avizului de către Curtea Constituțională, nu se admit intervenții în textul proiectului legii de revizuire a Constituției, iar ignorarea sau depășirea acestuia pot servi drept temei pentru nulitatea modificărilor astfel operate. În cazul amendamentelor deputaților acceptate de Parlament în lectura a doua la un proiect de lege privind revizuirea Constituției, este necesară avizarea repetată de către Curtea Constituțională.

Stabilitatea Constituției este o caracteristică a Constituției, care, împreună cu celelalte caracteristici ale sale, *inter alia* și, în primul rând, în coroborare cu forța juridică specială, supremă a Constituției, diferențiază reglementarea legală constituțională de reglementarea (ordinară) prevăzută de actele juridice cu forță juridică inferioară. Stabilitatea Constituției nu se opune posibilității de a modifica Constituția atunci când acest lucru este necesar, însă procedura de modificare a Constituției este mai dificilă și mai complexă în comparație cu procedura de modificare a legilor organice și ordinare.

Dispozițiile constituționale care introduc limitări în ceea ce privește revizuirea au valoare juridică și nu pot fi eludate, își fundamentează poziția pe existența unor principii și dispoziții ale legiuitorului constituant originar, care se impun puterii constituționale derivate. 86. Curtea reține că respectarea procedurilor de revizuire, care să permită timp pentru dezbatere publică și instituțională, poate contribui în mod semnificativ la legitimitatea și acceptarea Constituției, precum și la dezvoltarea și consolidarea tradițiilor constituționale democratice. În schimb, în cazul în care normele și procedurile privind revizuirile constituționale sunt subiect de interpretare și controversă, sau în cazul în care acestea sunt aplicate prea în grabă sau fără dezbateri democratice, acest lucru ar putea submina stabilitatea politică și, în cele din urmă, legitimitatea Constituției în sine.

7. Există vreo tendință în jurisdicția dumneavoastră în vederea consolidării autorității constituționale în ceea ce privește puterea curții constituționale pentru a contrapune amendamentele cu legea de bază? Dacă reprezentanții mediului academic

sau alte grupuri sociale pledează pentru aceasta? Cum este monitorizat controlul judiciar în acest sens? Dacă extinderea sau recunoașterea autorității curții constituționale ar încuraja realizarea finalităților constituționale sau ar amenința viabilitatea acesteia? Vă rugăm să oferiți detalii referitor la discuțiile existente în jurisdicția dumneavoastră.

În jurisprudența sa Curtea a fost pusă în situația de a elimina mecanismele ce generează dezechilibrarea instituțiilor constituționale, asigurând astfel unitatea și coerența Constituției. Curtea a reținut că pentru a pune în aplicare obligația constituțională referitoare la rolul Curții Constituționale de garant al Constituției, una din sarcinile fundamentale ale unei curți constituționale constă în securizarea ordinii normative născută din Constituție. De asemenea, soluția Curții trebuie să fie o soluție „efectivă”, care nu poate să cuprindă o simplă opinie, apreciere, aviz, recomandare sau solicitare. În acest context, rolul Curții în materia modificării Constituției are ca scop protejarea valorilor fundamentale ale Constituției de practicile abuzive ale actorilor politici, sociali sau instituționali.